

9 Πανελλήνιο Συνέδριο

Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα

13-14 Απριλίου
2024

Τίτλος εργασίας: *Project Plur – Cur*

Εισηγήτριες:

- Κουνενού Βασιλική
(baswkoun27@gmail.com)
- Παπαγιαννίδου Μαρία - Ιωάννα
(marian7papa@gmail.com)
- Παπαδημητρίου Παναγιώτα
(giotapapteo@gmail.com)
- Γερογιάννη Δήμητρα
(dimger27@gmail.com)
- Τερζούδη Μαρία
(terzoydi@gmail.com)

1. Ταυτότητα Πρω- Curi

Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση μιας πολύγλωσσης, χωρίς αποκλεισμούς και διαπολιτισμικής πολιτικής για το σχολείο

Παράσχει εργαλεία για την αποσαφήνιση, την ανάπτυξη και την εφαρμογή πολυγλωσσικών, διαπολιτισμικών και χωρίς αποκλεισμούς σχολικών πολιτικών σε διάφορα πλαίσια στα κράτη μέλη της ΕΕ

2. Τι προωθεί το Plur – Cur;

Plur – Cur

Ολοκληρωμένη προσέγγιση της εκμάθησης γλωσσών στα σχολεία

Σύνδεση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών με τα υπόλοιπα μαθήματα και γνωστικά αντικείμενα

Συμπερίληψη στο σχολικό πρόγραμμα:

1. επίσημη ομιλούμενη γλώσσα

2. γλώσσες μειοψηφιών ή μεταναστών/τριών του σχολείου

3. διδασκόμενες ξένες γλώσσες

4. παλιές ή κλασσικές γλώσσες (π.χ. λατινικά, αρχαία ελληνικά)

5. γλώσσες που χρησιμοποιούνται στη διδασκαλία εξειδικευμένων μαθημάτων

3. Θετικά στοιχεία για τους μαθητές/-ήτριες

4. Παράγοντες επιτυχούς εφαρμογής του Plur – Cur (1)

- ✓ Θετική στάση απέναντι στην πολυγλωσσία και σε όλες τις γλώσσες
- ✓ Όλες οι γλώσσες είναι σημαντικές: δεν επισκιάζει ή υποβαθμίζει η χρήση της μίας την άλλη
- ✓ Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι πρόθυμοι να ασχοληθούν με γλώσσες που δε μιλούν και να παραδεχτούν την έλλειψη γνώσεών τους στους/στις μαθητές/ήτριες
- ✓ Κίνητρα και επιμονή για την εφαρμογή του προγράμματος
- ✓ Υψηλό επίπεδο συλλογικότητας και εντατική ομαδική εργασία από όλους τους εμπλεκόμενους στη σχολική κοινότητα

4. Παράγοντες επιτυχούς εφαρμογής του Plur – Cur (2)

- ✓ Ενεργός υποστήριξη από τις διευθύνσεις και τους συλλόγους των σχολείων
- ✓ Πρωτοβουλίες και ενδιαφέρον
- ✓ Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και εξοικείωση με τις αρχές του προγράμματος
- ✓ Ενημέρωση και επικοινωνία μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας
- ✓ Εξάλειψη προκαταλήψεων και αποδόμηση στερεοτύπων
- ✓ Σωστό timing, προθυμία και θετική στάση απέναντι στην καινοτομία

5. Εισαγωγή και επεξήγηση ορολογίας

Multilingualism → Πολυγλωσσία

Σύμφωνα με τον Jan Figel, υπεύθυνου επιτρόπου για την εκπαίδευση, την επιμόρφωση και την πολυγλωσσία στην Ευρώπη: «**Η πολυγλωσσία** είναι στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ταυτότητας, καθώς οι γλώσσες είναι μια θεμελιώδης όψη της πολιτιστικής ταυτότητας κάθε Ευρωπαίου» (Hall, 2013)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έκτοτε θέτει συνεχώς στόχους για την ενίσχυση της πολυγλωσσίας, μιας και η γνώση γλωσσών θεωρείται βασικό εφόδιο και δεξιότητα ειδικά στην παγκοσμιοποιημένη εποχή όπου ζούμε.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε έγγραφο της με τίτλο «**Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004 - 2006**» αναφέρει ότι κάθε πολίτης της ΕΕ πρέπει να γνωρίζει επιπλέον δύο γλώσσες εκτός από τη μητρική του/της. Έχει προηγηθεί η ύπαρξη σχετικής οδηγίας στη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (White Paper, 1995).

Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΕ έχει χρηματοδοτήσει προγράμματα, όπως το **Socrates** και το **Leonardo Da Vinci**, συνεργάζεται στενά για την έρευνα σχετικά με τις γλώσσες με το **Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΕΚΣΓ)** και έχει εισάγει καινοτόμες δράσεις, όπως τα **αναλυτικά προγράμματα προσανατολισμένα σε ολιστικές προσεγγίσεις διδασκαλίας (whole school curricula)** και τη μέθοδο διδασκαλίας μέσω **CLIL**

5.1. “Multilingualism”

Szeretlek
Ismi habbak Lakh tirikh
Afekrishalehou
Ich hoan dich gear Nere Maitea
Ek het jou liefde
Holong rohangu di ho I mog di narrisch gern
Moi tomak bhal pau 愛しています
أنا أحبك Saja kasih saudari **Wa ai lu**
Ani ohev otach I love you Ich liebe Dich
Tora dost dalam
Aku sayang enkow **Mahal kita**
Ngo oi ney 我爱你 Kocham Cie
Mai tumse pyar karta hoo
Ik hou van jou miluji te
canda munani Philo su
Ana bahbek
Ina sonki
Eg eisika thig
Te apo
Anni

Te apo
Anni

5.2. “Whole school curricula” & “CLIL”

Whole school curricula

- **Whole school Curricula** → **Αναλυτικά προγράμματα προσανατολισμένα σε ολιστική προσέγγιση διδασκαλίας**
- Ο όρος **Whole school Language Curricula** περιγράφει την προσπάθεια μιας ολοκληρωμένης ή ολιστικής προσέγγισης διδασκαλίας, η οποία βρίσκει την έκφρασή της στο πρόγραμμα σπουδών μέσω της μεθόδου CLIL.
- Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: «Ένα σχολείο μπορεί να προωθήσει την επιτυχία στην εκμάθηση γλωσσών υιοθετώντας μια συνεκτική και ολιστική προσέγγιση για όλες τις γλώσσες που διδάσκονται, συμπεριλαμβανομένης της μητρικής γλώσσας, αποδεικνύοντας τη συνάφεια τους με το αναλυτικό πρόγραμμα στο σύνολό του» (2007)

Μεθοδολογία CLIL (Content & Language Integrated Learning)

- Η πρώτη νομοθετική αναφορά πραγματοποιήθηκε το 1995 με ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης (Γεωργοπούλου-Θεοδοσίου 2015: 15) και αφορά τη διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας αλλά και παράλληλα ενός γνωστικού αντικειμένου
- Πρόκειται για υπερκείμενο όρο, καθώς περιλαμβάνει και έχει αποδοθεί με διάφορους τρόπους, όπως:
 - **Ολοκληρωμένη ή Ενιαία ή Ενσωματωμένη Εκμάθηση Γλώσσας και Περιεχομένου**
 - **Συνδυασμένη Εκμάθηση Επιστημονικού Αντικειμένου και Ξένης Γλώσσας (Eurydice, 2006)**
 - **Διδασκαλία με διπλή εστίαση (dual-focused teaching)** καθώς τα μαθήματα που διδάσκονται μέσω της προσέγγισης CLIL έχουν διττό στόχο: αφενός την ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων στο εκάστοτε σχολικό μάθημα και αφετέρου την κατάκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων (Coyle, 2007)

5.3. ΕΚΣΓ & CLIL

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών (ΕΚΣΓ) και η μέθοδος CLIL συνεισφέρουν:

A) με προγράμματα σπουδών (π.χ. CLIL CD και A pluriliteracies approach to teaching for learning)

B) με σειρά δημοσιεύσεων (CLIL Start και CLIL Go για γλώσσες πέρα των αγγλικών, κυρίως Γερμανικών και Γαλλικών)

Γ) με ένα ευρύ φάσμα πόρων για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές/τριες εκπαιδευτικών (Πύλη Γλωσσικής Πολιτικής- Language Policy Portal)

5.4 Projects & CLIL

A. Γλώσσες στο σχολείο

Πληθώρα **σχολικών έργων (school projects)**, που προωθούν την πολυγλωσσία όπως:

- ✓ Η καθιέρωση και εορτασμός της 26ης Σεπτεμβρίου ως ημέρα ευρωπαϊκών γλωσσών στα σχολεία με εκδηλώσεις (πόστερ σε διάφορες γλώσσες και σημαίες όλων των χωρών)
- ✓ Η καθιέρωση μιας εβδομάδας σύγχρονων γλωσσών με παιχνίδι, **δραματοποίηση (drama activities)**, χορό, τραγούδια και σπεςιαλιτέ από τη χώρα που έχει την τιμητική της τη συγκεκριμένη μέρα

B. Εκπαίδευση και απασχόληση των μεταναστών/τριών

- ✓ Διάφορα έργα για την εκπαίδευση των μεταναστών/τριών και την απασχόληση με τη μεθοδολογική προσέγγιση CLIL

Γ. Πρόγραμμα ΠΕΑΠ

- ✓ σημαντικό έργο στην κατεύθυνση της πολυγλωσσίας αποτελεί το πρόγραμμα **ΠΕΑΠ** στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Πρώιμη Εκμάθηση Αγγλικών για Παιδιά) στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ΦΕΚ 2419/05.08.2016)

5.5. Θεωρητικές αρχές για τη μέθοδο CLIL

- Θεωρίες κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας (Second Language Acquisition Theories)
- Γενικές γνωστικές και κονστρουκτιβιστικές θεωρίες μάθησης (Mattheoudakis et al. 2014)
- Θεωρίες πολλαπλής νοημοσύνης, αυτονομίας του μαθητή, γλωσσικής επίγνωσης και διδασκαλίας με χρήση στρατηγικών (Αναστασιάδης-Συμεωνίδης, 2014)
- Θεωρία σχετικά με τις βασικές διαπροσωπικές δεξιότητες (Basic Interpersonal Communicative Skills: BICS) και τις ακαδημαϊκές γνωστικές δεξιότητες (Cognitive Academic Language Proficiency: CALP), (Cummins, 2008)

Λέξεις-κλειδιά: «Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης» του Vygotsky (Zone of Proximal Development)

«Γνωστική Σκαλωσιά ή Ικρίωμα» (scaffolding) (Gerakopoulou, 2011)

5.6. Οι 4 άξονες (4Cs) του CLIL

6. Ερευνητικό μοντέλο- Σχέδιο LAWA (Language Awareness)

(1)

- ❖ Το DaZ Zentrum Sterup βρίσκεται στο κοινοτικό σχολείο Heinrich Andersen στο Sterup/Flensburg
- ❖ Εντατική υποστήριξη στα Γερμανικά ως β' ξένη γλώσσα σε νέους μετανάστες και μετανάστριες που έρχονται στη Γερμανία
 - ❖ Η ειδική γλωσσική υποστήριξη σχεδιάζεται ως πρόγραμμα σπουδών
- ❖ Ξεκινά με μαθήματα στο βασικό επίπεδο, συνεχίζει με το προχωρημένο επίπεδο και ολοκληρώνεται με την ένταξη των μαθητών/τριών στο κανονικό σχολείο.
 - ❖ Διευθύνεται από 2 καθηγητές/-ήτριες
- ❖ Μαθητές και μαθήτριες εργάζονται με προγράμματα υπολογιστή και διάφορα εγχειρίδια αντίστοιχα της ηλικίας και του επιπέδου γνώσεων.
- ❖ Δίνεται έμφαση στη σημασία απόκτησης στρατηγικών εκμάθησης της νέας γλώσσας (κυρίως λεξιλογίου, γραμματικής, κατανόησης κειμένου)

6. Σχέδιο LAWA (Language Awareness) (2)

Σκοπός και αντικείμενο έρευνας του LAWA:

- ✓ Καταγραφή α' μέρους του ερευνητικού αντικειμένου (βιογραφικές προϋποθέσεις εκμάθησης γλώσσας - έρευνα ερωτηματολογίου)
- ✓ Καταγραφή β' μέρους ερευνητικού αντικειμένου (προσωπικές συνεντεύξεις)
- ✓ Αναστοχασμός και παρατηρήσεις από την εκτέλεση του έργου

7. Πρόγραμμα «ΔΙΑ-δρασις» (1)

- ❑ Αντίστοιχο με το σχέδιο LAWA
- ❑ Το πρόγραμμα ΔΙΑ-δρασις: «Ενισχύοντας το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την πρόσβαση στο σχολείο για παιδιά πρόσφυγες» διαχειρίζεται η Αναπτυξιακή της ΜΑΘ (Μείζονος Αστικής Θεσσαλονίκης)
- ❑ Απευθύνεται σε παιδιά που έχουν λάβει άσυλο με την νόμιμη διαδικασία και έρχονται από εμπόλεμες ζώνες της Μέσης Ανατολής και της Συρίας
- ❑ Αποτελείται από 2 Δράσεις ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα των παιδιών προσφύγων

7. Πρόγραμμα «ΔΙΑ-δρασις» (2)

- Δράση 1 (πρωινός κύκλος)
- ✓ Στη ΧΑΝΘ, στο «Παιδικό Κέντρο για την Ανάπτυξη Κοινωνικών Δεξιοτήτων» εκπονούνται δραστηριότητες για παιδιά προσφύγων και γηγενών, ηλικίας 2-6 ετών
- ✓ Παρέχεται στη Θεσσαλονίκη ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε παιδιά πρόσφυγες προσχολικής ηλικίας από 2 έως 4 ετών
- ✓ Επιδιώκεται η ανάπτυξη συναισθηματικών, γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων τόσο στην ελληνική, όσο και στη μητρική τους γλώσσα.
- ✓ Σκοπός: η κατάλληλη προετοιμασία των παιδιών για την πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση και η υποστήριξη των οικογενειών τους

7. Πρόγραμμα «ΔΙΑ-δρασις» (3)

- Δράση 2 (απογευματινός κύκλος)

- Συνύπαρξη μικτών ομάδων παιδιών, αποτελούμενων από παιδιά γηγενών και προσφύγων, ηλικίας 2-6 ετών.
- Δράσεις δημιουργικής απασχόλησης: εικαστικά, θέατρο, μουσικοσκηνή, παιδαγωγικό τσίρκο, επιστήμες και τεχνολογία, παιδική γιόγκα κ.α.)
- Ομάδες και κοινωνικές εκδηλώσεις για όλη την οικογένεια με οφέλη όχι μόνο για τον προσφυγικό πληθυσμό αλλά και την τοπική κοινωνία.
- Στόχος: προώθηση της αρμονικής ένταξης των προσφύγων στην τοπική κοινωνία μέσα από διαπολιτισμικές δράσεις δημιουργικής απασχόλησης και εκπαιδευτικά εργαστήρια για παιδιά

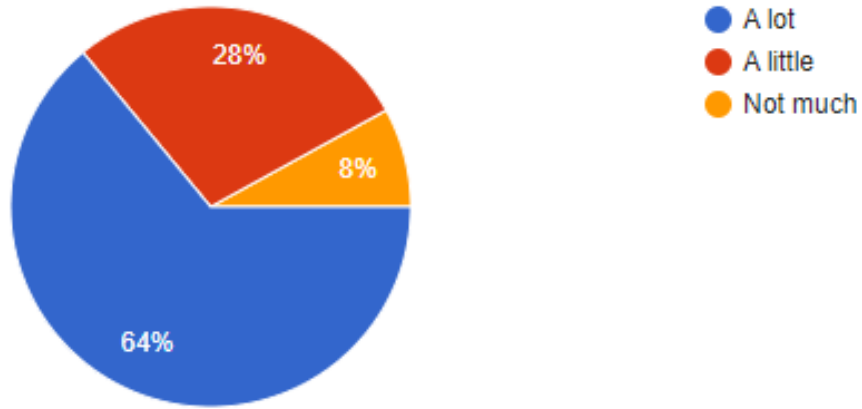
9. Έρευνα: “Attitudes and experiences towards CLIL in Greece and its benefits for Education” (1)

- **Τίτλος** → Στάσεις και εμπειρίες σχετικά με την εφαρμογή της μεθόδου CLIL στο ελληνικό πλαίσιο και τα οφέλη της για την εκπαίδευση.
- **Διεξήχθη** → 2018
- **Στόχος** → Να συνεισφέρει στην εικόνα σχετικά με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά το CLIL και τη στάση τους απέναντι στην υιοθέτηση της μεθοδολογίας CLIL στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.
- **Συμμετέχοντες** → 25 καθηγητές/ήτριες αγγλικών (από Α/θμια, Β/θμια και ιδιωτική εκπαίδευση).
- **Ερευνητικό εργαλείο** → Ερωτηματολόγιο μέσω google forms.

9. Έρευνα: "Attitudes and experiences towards CLIL in Greece and its benefits for Education" (2)

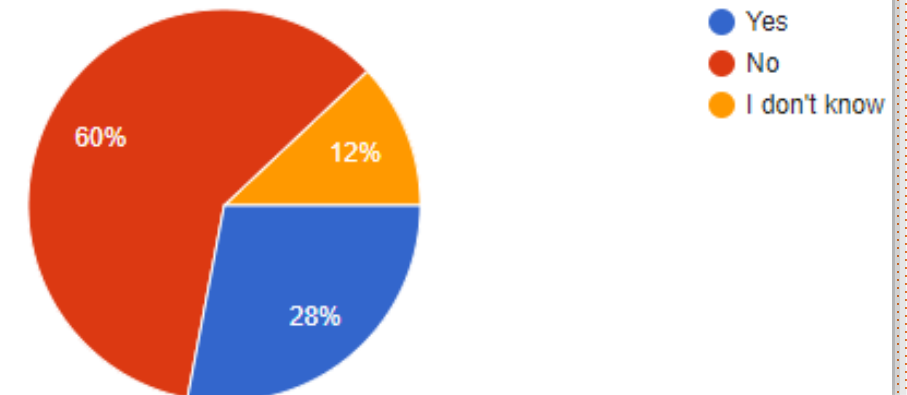
1) How much do you know about CLIL?

25 απαντήσεις

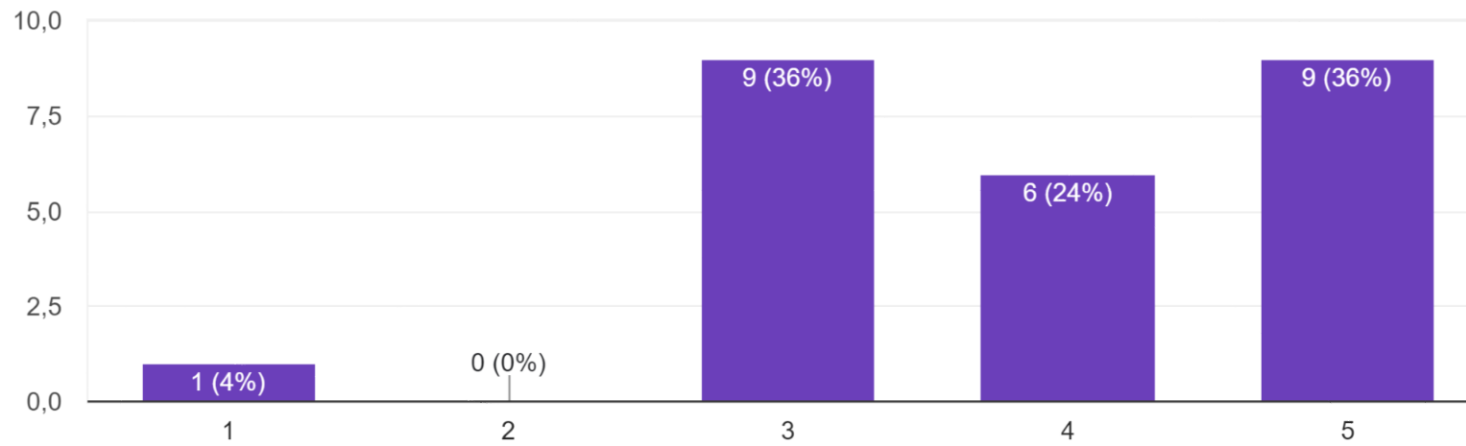
2) Is CLIL being applied in mainstream education in your country?

25 απαντήσεις

9) My experience in teaching through CLIL has been positive.

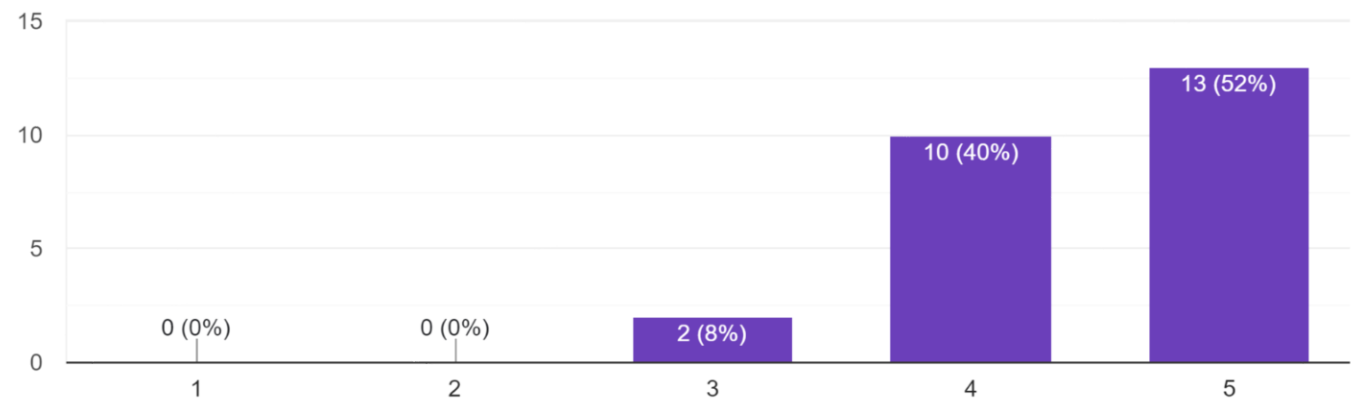
25 απαντήσεις

9. Έρευνα: “Attitudes and experiences towards CLIL in Greece and its benefits for Education” (3)

10) CLIL benefits students.

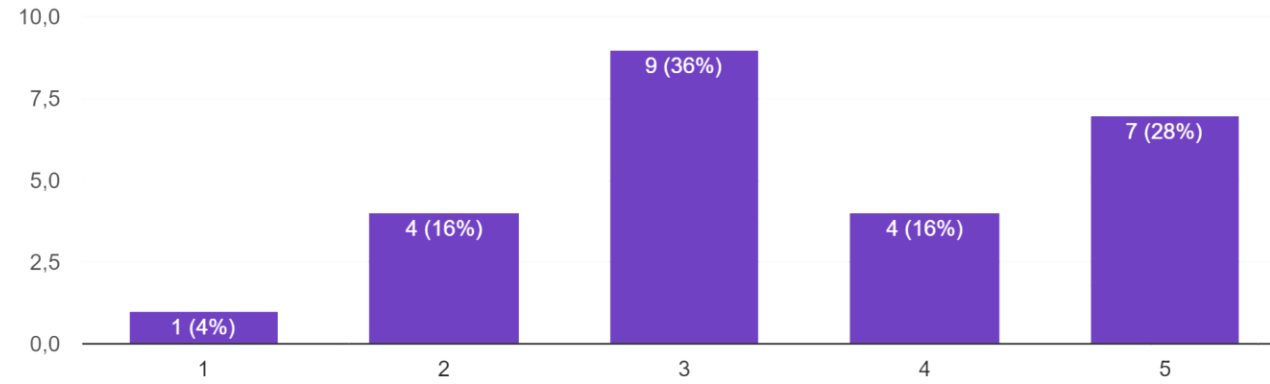
25 απαντήσεις

9. Έρευνα: “Attitudes and experiences towards CLIL in Greece and its benefits for Education” (4)

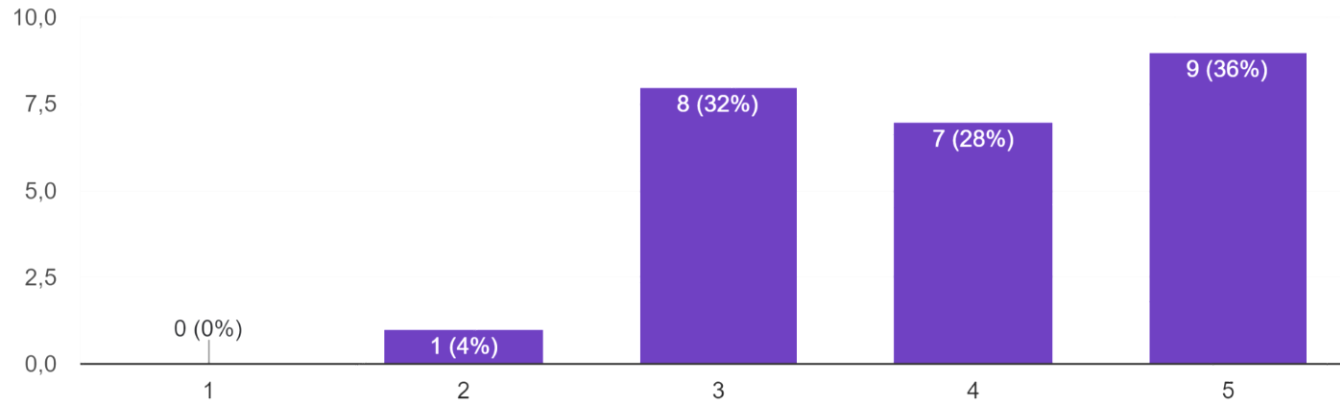
18) CLIL requires more knowledge of methodology than ELT teachers possess.

25 απαντήσεις

19) CLIL requires more subject knowledge than ELT teachers possess.

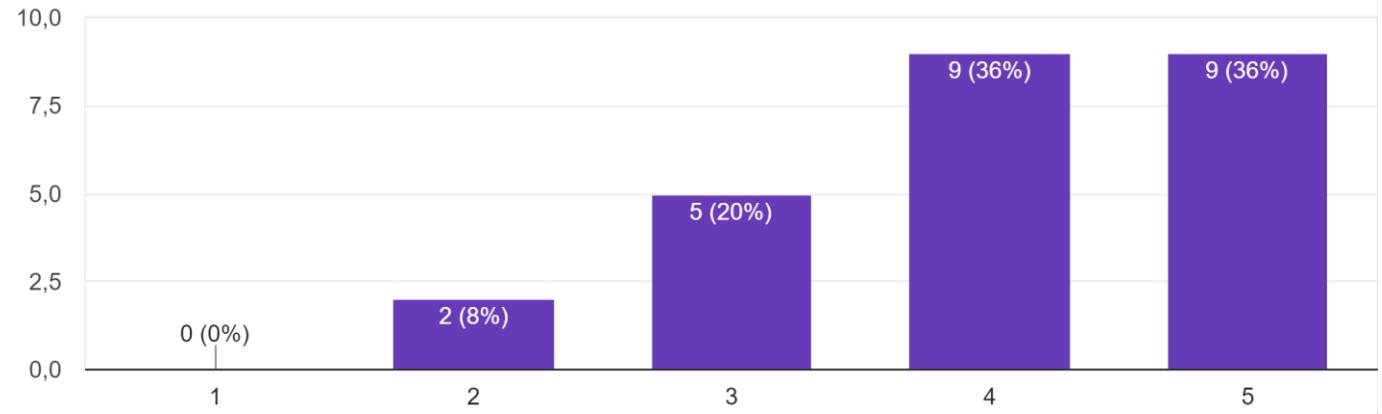
25 απαντήσεις

9. Έρευνα: “Attitudes and experiences towards CLIL in Greece and its benefits for Education” (5)

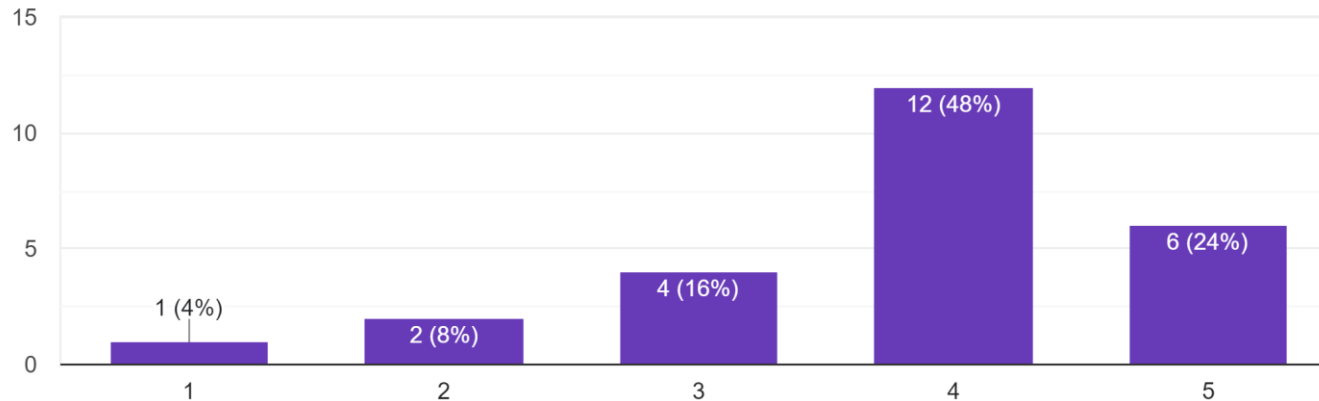
20) CLIL requires a lot of time. (Extra lesson planning and teaching)

25 απαντήσεις

21) CLIL requires new teaching materials.

25 απαντήσεις

10. Διδασκαλία & Plur – Cur

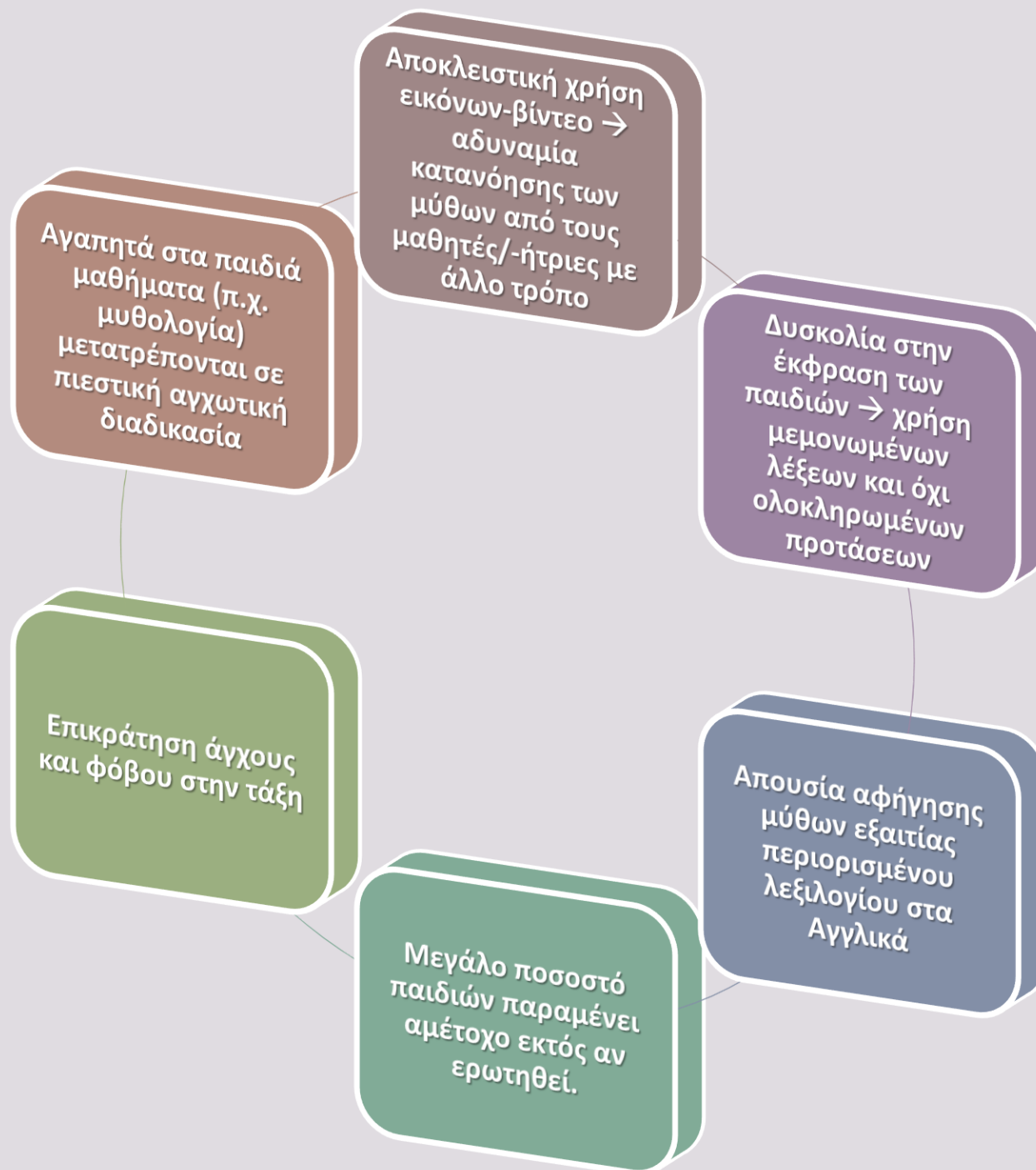
To Plur – Cur:

δίνει ιδέες και ερεθίσματα για τη δημιουργία διαπολιτισμικών και πολυγλωσσικών τάξεων, προωθώντας τη συνεργασία και τον σεβασμό στην πολυμορφία &

συμβάλλει:

- στην ανάπτυξη πολυγλωσσικών δεξιοτήτων από την πρώιμη παιδική ηλικία
- στη χρήση διαφόρων γλωσσών και πολιτισμών στη διδασκαλία με απώτερο σκοπό τη συμπερίληψη όλων των εκπαιδευόμενων
- στην αξιοποίηση διαφορετικών γλωσσικών προσεγγίσεων
- στη βελτίωση της ποιότητας διδασκαλίας και ενίσχυση της εκπαιδευτικής εμπειρίας
- στην αποδόμηση στερεοτύπων και προκαταλήψεων της σχολικής κοινότητας
- στην κατανόηση της πολυπολιτισμικής φύσης της κοινωνίας και στην εκτίμηση της διαφορετικότητας

11. Κριτική στο CLIL

12. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (1)

- Από το 2010 εφαρμόζεται πιλοτικά στο 3^ο Πειραματικό Δημοτικό Ευόσμου
- Το 3^ο ΠΔΣ Ευόσμου από το σχολικό έτος 2016 είναι ο συντονιστής του Ευρωπαϊκού προγράμματος Erasmus+ K2 «Promoting CLIL Implementation in Europe», με εταίρους το Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ, που εποπτεύει το σχολείο, και ιδρύματα από Ιταλία, Ρουμανία, Τσεχία και Λιθουανία
- Το CLIL εφαρμόζεται σε πολλά διδακτικά αντικείμενα: Ιστορία, Μελέτη Περιβάλλοντος, Θρησκευτικά, Εικαστικά
- Οι εκπαιδευτικοί των Αγγλικών συνεργάζονται με τους/τις δασκάλους/ες – υπεύθυνους/ες τμημάτων στο πλαίσιο του αρχικού, μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, προκειμένου να συνδιαμορφώσουν τους θεματικούς άξονες και τη στοχοθεσία των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών για τις ανάγκες του CLIL
- Στη συνέχεια, σε καθημερινή βάση, η διδασκαλία πραγματοποιείται με συνεκπαίδευση, με συνεχή συνεργασία και παρουσία των εκπαιδευτικών στην τάξη, η οποία μετατρέπεται σε εργαστήριο διερεύνησης με χρήση συνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας

12. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (2)

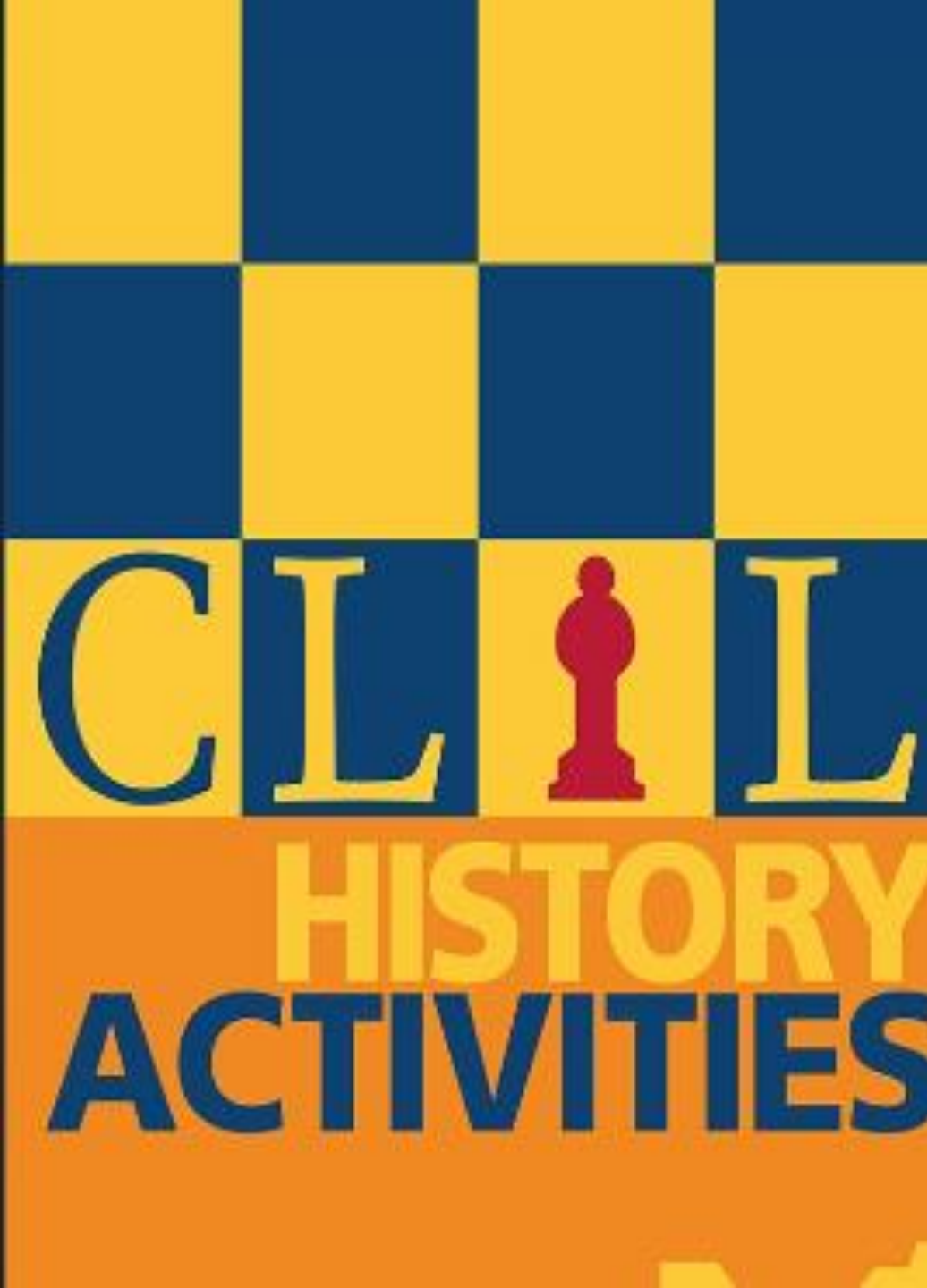
Διδασκαλία της ιστορίας στα αγγλικά για 2 ώρες την εβδομάδα στην Γ' δημοτικού

Δεν μοιράζονται βιβλία του οργανισμού και τετράδια εργασιών στα ελληνικά, αλλά αξιοποιούνται εικόνες ή ασκήσεις τους από τους/τις εκπαιδευτικούς των ελληνικών και αγγλικών μέσα στην τάξη

Από τον/την εκπαιδευτικό ελληνικών γίνεται η αξιοποίηση των πηγών από το βιβλίο της ιστορίας κατόπιν συνεννόησης με τον/την εκπαιδευτικό αγγλικών

Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής ασχολείται με τη μυθολογία και τους ήρωές της

Η χρήση της μητρικής γλώσσας περιορίζεται με τον καιρό και χρησιμοποιείται για την επιβεβαίωση της κατανόησης του περιεχομένου διδασκαλίας. Σταδιακά η επιβεβαίωση της κατανόησης αντικαθίσταται από την εκτέλεση σχετικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά.

12. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (3)

Οι ρυθμοί είναι πιο αργοί με τα μαθήματα του βιβλίου να χωρίζονται και να διδάσκονται σε περισσότερες ώρες, ο όγκος της ύλης μειώνεται και ενσωματώνονται περισσότερες επαναλήψεις για την κατανόησή της

Εκτεταμένη χρήση εικόνων, βίντεο κλπ. που υποβοηθούν την κατανόηση και αποφεύγεται το γραπτό κείμενο.

Τα φύλλα εργασίας χρησιμοποιούνται στο σπίτι με χρήσιμες οδηγίες για το που εστιάζουν οι μαθητές/ήτριες, απλές σημειώσεις και σχετικές δραστηριότητες όσων συνέβησαν στην τάξη

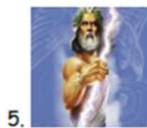
Χρήση εναλλακτικών μορφών διδασκαλίας: δραματοποίηση αποσπασμάτων από μύθους, εκπόνηση projects

Η αξιολόγηση των παιδιών κρίνεται από τη συμμετοχή τους στο μάθημα και στις δραστηριότητες που εκπονούνται στην τάξη

12. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (4)

WORKSHEET 2 - OLYMPIAN GODS

▼ Match

a. Apollo

b. Poseidon

c. Zeus

d. Dionysus

e. Hephaestus

f. Hermes

g. Ares

1b..... 2 3 4 5 6 7

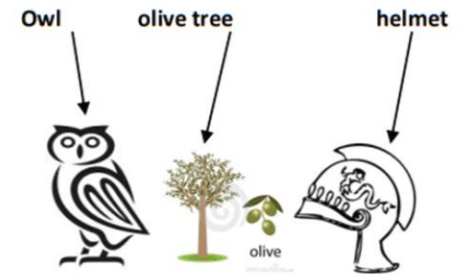
ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΑΔΙΑ

ATHENA

Goddess of wisdom and crafts

SYMBOLS

Daughter of Zeus

Sprang from Zeus head

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Coyle, D. (1999). "Supporting students in CLIL contexts: planning for effective classrooms", in Masih, J., *Learning through a foreign language: models, methods and outcomes*, London, CILT.
- Coyle, D. (2007). Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5): 543-562.
- Coyle, D., Hood, P. & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: CUP.
- Cummins, J. (2008). BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction. In B. Street & N. H. Hornberger (eds), *Encyclopedia of Language and Education, Volume 2: Literacy* (2nd ed). New York: Springer Science + Business Media LLC, 71-83.
- European Commission. (1995). *White paper on education and training. Teaching and Learning: Towards in Learning Society*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf
- Eurydice. (2006). *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe*. Brussel: European Commission.
- Gerakopoulou, O. (2011). *Scaffolding oral interaction in a CLIL context: A qualitative study*. Universidad Complutense de Madrid www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/20-01-2014/gerakopoulou_scaffolding_oral_interaction_in_a_clil_context.pdf
- Hall, S. (2013). Protection and promotion of multilingualism in the EU. E-International Relations Students. <http://www.e-ir.info/2013/05/15/protection-and-promotion-of-multilingualism-in-the-eu/>
- Ioannou Georgiou, S. and Pavlou, P. (2011) *Guidelines for CLIL Implementation in Primary and Pre-primary Education*.
- Massler et al, 2011, "Effective CLIL Teaching Techniques" in Guidelines for CLIL Implementation in Primary and Pre-Primary Education, eds S Ioannou-Georgiou & P Pavlou.
- Mattheoudakis, M., Alexiou, Th. & Laskaridou, Ch. (2014). To CLIL or not to CLIL? The case of the 3rd Experimental Primary School in Evosmos. In N. Lavidas, Th. Alexiou & A. M. Sougari (eds), *Major Trends in Linguistics*, 3: 215-233 [clil.web.auth.gr/links/To CLIL or not to CLIL.pdf](http://clil.web.auth.gr/links/To_CLIL_or_not_to_CLIL.pdf).
- Mehisto, P., Marsh, D., Frigols, M. (2008) *Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education*. Macmillan: Oxford.
- Papagiannidou, M. I. (2018). *Attitudes and experiences towards CLIL in Greece and its benefits for Education*. (Αδημοσίευτη εργασία σε ΠΜΣ). ΑΠΘ/Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας & Φιλολογίας, Θεσσαλονίκη.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2014). Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α., Ζάγκα, Ε. & Ματθαιουδάκη Μ. (2014). Συνδυαστικές προσεγγίσεις στη γλωσσική διδασκαλία: Η περίπτωση του CLIL. Στο G. Kotzoglou et al. (eds), *Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics*, Rhodes, University of the Aegean, 102-113.
- Γεωργοπούλου-Θεοδοσίου, Αι. (2015). *Ανάπτυξη επικοινωνιακών και τεχνολογικών δεξιοτήτων σε ένα πολιτισμικό πλαίσιο με εφαρμογή της μεθοδολογίας CLIL για τη διδασκαλία γλωσσών*. Διαπανεπιστημιακό διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών: Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά.
https://www.academia.edu/20062618/Ανάπτυξη_επικοινωνιακών_και_τεχνολογικών_δεξιοτήτων_σε_ένα_πολιτισμικό_πλαίσιο_με_εφαρμογή_της_μεθοδολογίας_CLIL_για_τη_διδασκαλία_γλωσσών
- «Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004 - 2006»
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0449:FIN:EL:PDF>

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

https://www.ecml.at/Portals/1/mtp4/plurcur/documents/school-finals/PlurCur_online_DE_Sterup.pdf

<https://www.heinrich-andresen-schule.de/fachunterricht/daz/>

https://mdat.gr/2018/10/09/diadrasis/?fbclid=IwAR1X2GRsHHGNzrrTEmesRmSFEig8yxbr_2efwyl5hpl8ygEU_vZeLQCLvKo

<https://mdat.gr/>

<https://www.voria.gr/article/avlea-gia-to-ekpedeftiko-ke-diapolitismiko-programma-dia-drasis>